

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روش‌های تحقیق در زبان‌شناسی

گردآورنده و ویراستار

لیا لیتوسلیتی

مترجمان:

دکتر رضا عابدی (دانشیار دانشگاه محقق اردبیلی)

معصومه قراری (کارشناس ارشد زبان‌شناسی)

عنوان و نام پدیدآور:	روش‌های تحقیق در زبان‌شناسی / ویراستار لیا لیتوسلیتی؛ مترجمان رضا عبدی، معصومه قراری.
مشخصات نشر:	تهران: انتشارات علوی، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری:	۲۹۰ ص.
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۳۱۰-۵۸۹-۱
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
یادداشت:	عنوان اصلی: Research methods in linguistics
یادداشت:	واژه‌نامه.
موضوع:	زبان‌شناسی -- تحقیق -- روش‌شناسی -- Methodology -- Research -- Linguistics
شناسه افزوده:	لیتوسلیتی، لیا Litosseliti, Lia
شناسه افزوده:	عبدی، رضا، ۱۳۵۱-، مترجم
شناسه افزوده:	قراری، معصومه، ۱۳۷۱، مترجم
رده بندی کنگ:	P ۱۲۶
رده بندی ریی:	۴۷۰/۳
شماره کتابشناسی ملی:	۵۸۳۵۸۵۷

روش‌های تحقیق در زبان‌شناسی

گردآورنده و ویراستار	لیا لیتوسلیتی
مترجمان	دکتر رضا عبدی، معصومه قراری
صفحه‌آرا و طراح جلد	محمد ایمانی
نوبت چاپ	اول / ۱۳۹۸
شمارگان	۵۰۰ جلد
قیمت	۶۰۰۰۰ ریال
شابک	۹۷۸-۹۶۴-۳۱۰-۵۸۹-۱

انتشارات علوی

nashrealavi@yahoo.com

نشانی: مقابل دانشگاه تهران، ساختمان ۱۲۹۶ (ظروفچی)، واحد ۱۰

تلفن: ۶۶۴۶۵۰۳۵-۶۶۴۰۷۵۱۳

فهرست مطالب

۹	معرفی نویسندگان
۱۳	پیشگفتار مترجمان
۱۵	پیشگفتار ویراستار
۲۰	منابع و مآخذ
۲۱	بخش اول: مسائل
۲۳	فصل یک: سؤالات پژوهشی در زبان شناسی
۲۳	چکیده فصل
۲۴	۱-۱- چرا به سؤالات پژوهشی نیاز داریم؟
۲۵	۱-۲- سؤالات پژوهشی از کجا به دست می آیند؟
۲۷	۱-۳- سؤالات پژوهشی، موضوعات و معماها
۲۸	۱-۴- انواع سؤالات پژوهشی
۳۳	۱-۵- چند سؤال پژوهشی؟
۳۵	۱-۶- سؤالات پژوهشی و داده های زبان شناختی
۳۸	۱-۷- عملیاتی سازی سؤالات پژوهشی
۳۹	۱-۸- دلالت های سؤالات پژوهشی برای داده ها، جمع آوری و تحلیل آن ها
۴۳	۱-۹- مستندسازی تصمیمات در مقاله، پایان نامه یا رساله
۴۵	منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر
۴۶	منابع و مآخذ

فصل دو: کمی، کیفی یا هر دو؟ ترکیب روش‌ها در پژوهش‌های زبان‌شناختی ۴۷

چکیده فصل ۴۷

۱-۲- مقدمه ۴۸

۲-۲- طرح‌های کیفی، کمی، ترکیبی و چند-روشی ۵۰

۳-۲- سه‌سوزی: اصطلاحی که بیش از حد مورد استفاده قرار گرفته است؟ ۵۴

۴-۲- کاربرد روش‌های ترکیبی در پژوهشی دربارهٔ گفتمان محل کار ۵۷

منابع پیشنهادی برای مطالعهٔ بیشتر ۶۴

منابع و مآخذ ۶۵

بخش دوم: روش‌های تحقیق کمی و پیکره‌ای ۶۹

فصل سه: روش‌های کمی: سه راه، چهارچوب‌ها و مسائل ۷۱

چکیده فصل ۷۱

۱-۳- مقدمه ۷۱

۲-۳- روش‌های کمی در برابر روش‌های کیفی ۷۲

۳-۳- طرح‌های پژوهشی ۸۰

۴-۳- پرسشنامه‌ها به عنوان حلال مشکلات: طراحی، استفاده و اندازه نادرست ۸۵

۵-۳- خلاصه ۹۲

منابع پیشنهادی برای مطالعهٔ بیشتر ۹۲

منابع و مآخذ ۹۳

فصل چهار: سازمان‌دهی و پردازش داده‌ها: اصول اولیهٔ تحلیل‌های کمی ۹۵

چکیده فصل ۹۵

۱-۴- کار تحلیل‌های کمی چیست؟ ۹۵

۲-۴- از کدام روش‌های کمی استفاده کنیم؟ ۱۰۰

۱۰۵	۳-۴- پردازش داده‌ها
۱۰۵	۳-۴-۱- آزمون‌های مجذور کا
۱۱۴	۳-۴-۲- آزمون‌های ۲
۱۲۱	۳-۴-۳- منابع برای تحلیل‌های کمی
۱۲۱	۴-۴- شما هنوز این کار را انجام نداده‌اید: تفسیر نتایج
۱۲۳	منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر
۱۲۴	منابع و مآخذ
۱۲۵	فصل پنج: روش‌های پیکره‌ای در زبان‌شناسی
۱۲۵	چکیده فصل
۱۲۶	۱-۵- مقدمه
۱۲۶	۲-۵- مفاهیم نظری
۱۲۸	۳-۵- ساخت و حاشیه‌نویسی پیکره‌ها
۱۳۳	۴-۵- انواع و کاربردهای پیکره‌ها
۱۳۸	۵-۵- نرم‌افزارهای پیکره‌ای و تحلیل
۱۴۶	۶-۵- ملاحظات انتقادی
۱۴۹	منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر
۱۵۰	منابع و مآخذ
۱۵۳	بخش سوم: روش‌های تحقیق کیفی
۱۵۵	فصل شش: رویکردهای تحلیل گفتمانی نسبت به متن و گفتار
۱۵۵	چکیده فصل
۱۵۶	۱-۶- مقدمه
۱۵۹	۲-۶- چهار رویکرد برای تحلیل گفتمان
۱۶۰	۳-۶-۱- تحلیل مکالمه (CA)

۱۶۵	۲-۲-۶- تحلیل گفتمان (DA)
۱۶۸	۳-۶- تحلیل گفتمان انتقادی (CDA)
۱۷۳	۴-۶- تحلیل گفتمان پساساختارگرای فمینیستی (FPDA)
۱۷۷	۵-۶- نتیجه‌گیری
۱۷۸	منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر
۱۸۰	منابع و مآخذ

فصل هفت: قوم‌نگاری زبان‌شناختی ۱۸۳

۱۸۳	چکیده فصل
۱۸۳	۱-۷- پیشینه
۱۸۵	۲-۷- قوم‌نگاری زبان‌شناختی و تعامل
۱۸۶	۳-۷- سؤالات و مسائل کنیدی، رقوم‌نگاری زبان‌شناختی
۱۸۶	۱-۳-۷- قوم‌نگاری زبان‌شناختی براساس پژوهش بین‌رشته‌ای
۱۹۰	۲-۳-۷- قوم‌نگاری و پساساختارگرایی
۱۹۲	۴-۷- کاربرد روش‌ها
۱۹۹	۵-۷- گفتار پایانی
۲۰۰	منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر
۲۰۲	منابع و مآخذ

فصل هشت: تعمق درباره مصاحبه‌ها و گروه‌های تمرکز ۲۰۵

۲۰۵	چکیده فصل
۲۰۵	۱-۸- مقدمه
۲۰۸	۲-۸- منطق مصاحبه پژوهشی / گروه تمرکز
۲۰۹	۱-۲-۸- چالش‌های جدید
۲۱۶	۲-۲-۸- در دفاع از مصاحبه‌ها و گروه‌های تمرکز
۲۱۹	۳-۸- به‌کارگیری مصاحبه‌ها و گروه‌های تمرکز

۲۲۰	۱-۳-۸- تمرکز بر روی گروه تمرکز
۲۲۲	۲-۳-۸- مصاحبه‌ها و گروه‌های تمرکز: ارزیابی مزایا و معایب
۲۲۹	۴-۸- نشانه‌گذاری رونویسی
۲۳۰	منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر
۲۳۳	منابع و مآخذ

فصل نه: تحلیل چندوجهی: مسائل کلیدی

۲۳۷	چکیده فصل
۲۳۷	۱-۹- مقدمه
۲۳۸	۲-۹- رویکردهای زبان‌شناختی اجتماعی در چندوجهی بودن
۲۴۱	۳-۹- رویکرد نشانه‌شناختی اجتماعی در چندوجهی بودن
۲۴۳	۴-۹- گردآوری و تحلیل داده‌های چندوجهی
۲۴۶	۵-۹- گفتار در جهان چندوجهی: مطالعه نشانه‌شناختی اجتماعی تعاملات کلاس درس
۲۴۹	۶-۹- نوشتار در جهان چندوجهی: مطالعه نشانه‌شناختی اجتماعی منابع یادگیری
۲۵۳	۷-۹- پتانسیل‌ها و محدودیت‌های تحقیقات چندوجهی
۲۵۴	منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر
۲۵۶	منابع و مآخذ

فصل ده: تحلیل روایت در پژوهش‌های زبان‌شناختی

۲۵۹	چکیده فصل
۲۶۰	۱-۱۰- مقدمه
۲۶۲	۲-۱۰- مطالعه روایت: نگاه اجمالی
۲۶۲	۱-۲-۱۰- تعریف روایت
۲۶۴	۲-۲-۱۰- تحلیل روایت
۲۶۴	۱-۲-۱۰- تحلیل مؤلفه‌ای روایت
۲۶۸	۲-۲-۲-۱۰- تحلیل کارکردگرایی روایت

- ۳-۱۰- شبکه‌های روایتی ۲۷۰
- ۱-۳-۱۰- اصول نظری در شبکه‌های روایتی ۲۷۱
- ۲-۳-۱۰- طراحی شبکه‌های روایتی: عملی‌سازی فرضیه ۲۷۴
- ۴-۱۰- نتیجه‌گیری ۲۷۹
- منابع پیشنهادی برای مطالعه بیشتر ۲۷۹
- منابع و مآخذ ۲۸۱
- جدول توابع محدودر کا ۲۸۲
- واژه‌نامه ۲۸۴

معرفی نویسندگان

جو آنگوری استادیار دانشگاه وست انگلند انگلستان است. او درجه کارشناسی و کارشناسی ارشد خود را از دانشگاه ارسطوی یونان و درجه دکتری را به تازگی در رشته زبان‌شناسی از دانشگاه اسکس انگلستان دریافت نموده است. حوزه پژوهشی او زبان در محل کار است و در کنفرانس‌های بزرگ بین‌المللی در زمینه زبان‌شناسی اجتماعی و زبان‌شناسی کاربردی سخنرانی نموده است. آثار منتشر شده آنگوری در مورد گفت و شنود جلسه‌ای، گفتمان مکتوب محل کار و کاربرد زبان (خارجی) و همچنین سیادت‌گذاری‌های زبانی در محل کار می‌باشد. اثر جدید او درباره تحلیل تطبیقی گفتمان در جلسات کاری است. او تاکنون در چندین پروژه تحقیقاتی با سرمایه‌گذاری اتحادیه اروپا کار کرده است و عضو مجموعه هسته‌ای "شبکه تحلیل گفتمان با سرمایه‌گذاری ESRC" می‌باشد.

پل بیکر مدرک دکتری خود را در رشته زبان‌شناسی از گروه زبان‌شناسی و زبان انگلیسی دانشگاه لنکستر در سال ۲۰۰۱ دریافت کرده است. او در حال حاضر استادیار همین دانشگاه است. حوزه‌های پژوهشی او شامل زبان‌شناسی پیکره‌ای، تحلیل گفتمان انتقادی و زبان، جنسیت و تمایلات جنسی می‌باشد. پنج مورد از جدیدترین کتاب‌های او عبارتند از: *ماترین جنسیتی* (۲۰۰۸)، *استفاده از پیکره در تحلیل گفتمان* (۲۰۰۶)، *واژه‌نامه زبان‌شناسی پیکره‌ای* (۲۰۰۶)، به همراه تونی مک‌نری و اندرو هاردی، *گفتمان‌های عمومی مردان همجنس‌گرا* (۲۰۰۵)، *سلاسل توان: دربانوردی در دریای زندگی مردان همجنس‌گرا* (۱۹۹۰-۱۹۴۵) همراه با جو استنلی. او همچنین ویراستار ارشد مجله پیکره است و در لنکستر و هنگ‌کنگ زبان‌شناسی پیکره‌ای و روش‌های تحقیق در زبان‌شناسی پیکره‌ای تدریس کرده است.

جودیت باکستر استادیار زبان‌شناسی کاربردی در دانشگاه آستون است. او مدرک دکتری خود را در سال ۲۰۰۰ با تخصص در زبان، جنسیت و آموزش از دانشگاه ریدینگ دریافت کرده است. علایق پژوهشی او عبارتند از حوزه‌های زبان و جنسیت، تحلیل گفتمان، زبان کلاس درس، زبان رهبری، هویت و پسااستارگرایی فمینیستی. او نویسنده کتاب‌های *واقع‌ساختن جنسیت در گفتمان: روش‌شناسی فمینیستی* (بالگریو، ۲۰۰۳) و *زبان رهبری زنانه* (بالگریو، ۲۰۰۹) و نیز ویراستار *اعتراض کردن: صدای زنانه در اماکن عمومی* (بالگریو، ۲۰۰۶) می‌باشد. باکستر اخیراً از طرف ESRC برای انجام پژوهشی در مورد جنسیت و زبان رهبری کاری کمک هزینه دریافت نموده است.

جف بزمر کارمند امور تحقیقاتی مرکز پژوهش‌های چندوجهی انیستوی آموزش دانشگاه لندن است. او مدارک تحصیلات تکمیلی خود را در زمینه زبان و فرهنگ از دانشگاه تیلورگ هلند دریافت کرده است. پژوهش‌های او متمرکز بر سخنرانی و ارتباطات در محیط‌های آموزشی می‌باشد. او در جدیدترین پروژه خود که توسط ESRC تأمین مالی شده و به همراهی گونتر کرس انجام گرفته است، به بررسی اهمیت اجتماعی تغییرات در طراحی چندوجهی کتب درسی منتشر شده از سال ۱۹۳۰ می‌پردازد. وی در پروژه‌های دیگر خود تعاملات کلاس درس، تعاملات آنلاین و مقالات سیاسی را با استفاده از دامنه‌ای از روش‌های مختلف پژوهشی قوم‌نگاری زبان‌شناختی و نشانه‌شناسی اجتماعی مورد مطالعه قرار داده است. او در چندین برنامه آموزشی از جمله طرح ابتکاری پیشرفت پژوهشگران با تأمین مالی ESRC در مورد قوم‌نگاری، زبان و ارتباطات تدریس می‌کند.

آنجلا کریس استاد زبان‌شناسی آموزشی دانشکده آموزش دانشگاه بیرمنگهام انگلستان است. پژوهش‌های او بر زبان‌شناسی در محیط‌های آموزشی شهری با استفاده از قوم‌نگاری زبان‌شناختی متمرکز می‌باشد. او در سال ۲۰۰۷ مشغول پژوهش در مدارس مکمل با پشتیبانی و تأمین مالی ESRC بوده است و همچنین ویراسته مجله *انسان‌شناسی و آموزش* است. کتاب‌های او عبارتند از همکاری و گفتار معلم در مدارس چندبانه، مسائل چندزبانگی، ۲۰۰۵، *اکولوژی زبان*، جلد ۹ *دایرةالمعارف زبان و آموزش* (اسپرینگر سانس + بیزنس مدیا LLC، ۲۰۰۸) با ویراستاری پیترو مارتین و نانسی هورنبرگر و چندزبانگی: دیدگاه انتقادی (نانتوم، در دست چاپ) به همراهی آدرین بلکلج.

نایجل ادلی استادیار روان‌شناسی اجتماعی در دانشگاه ناتینگهام برنت است. او مدارک کارشناسی و دکتری خود را در رشته جامعه‌شناسی اجتماعی از دانشگاه اکس‌بریو دریافت نموده است و در دانشگاه آزاد انگلستان به عنوان پژوهشگر در پروژه‌ای با سرمایه‌گذاری ESRC در زمینه ساختار گفتمانی مردان و حالت مردی کار کرده است. علایق پژوهشی ادلی بر موضوعات جنسیت، هویت و ذهنیت و نیز تحلیل گفتمان و ساختارگرایی اجتماعی متمرکز است. او به عنوان نویسنده مشترک کتاب *مردان در چشم/نداز: توان عمل و هویت* (به همراه مارگارت وذرل)، مقالاتی را نیز در مجلات گفتمان و جامعه، فمینیسم و روان‌شناسی، مجله *روان‌شناسی اجتماعی بریتانیا* و اخیراً نقش‌های جنسی منتشر کرده است.

نیاز روزافزون دانشجویان فارسی‌زبان در حوزه زبان‌شناسی به منابع فارسی و به ویژه کتب راهنمای پژوهش و روش‌های تحقیق ما را بر آن داشت تا به ترجمه اثر حاضر که به جرأت می‌توان ادعا کرد یکی از بهترین منابع و مآخذ موجود در این حوزه است بپردازیم. این کتاب که با همکاری چندین نویسنده متخصص در این رشته به نگارش درآمده است و توسط لیا لیتوسلیتی استاد زبان‌شناسی دانشگاه سیتی لندن گردآوری و ویراستاری شده کتابی است با بیانی ساده و شفاف که مسائل کلیدی و اصول مربوط به روش‌های تحقیق در زبان‌شناسی را به طور جامع و قابل فهم معرفی می‌کند و از این جهت بسیار درخور توجه است؛ لذا کتاب حاضر یک منبع اصلی و سودمند برای مخاطبان تازه آشنا، پژوهشگران باتجربه و علاقه‌مندان به این رشته محسوب می‌شود. این مجموعه همچنین برای دانشجویان ارشد و دکتری رشته زبان‌شناسی به عنوان یک مرجع مناسب می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. به زبانی ساده می‌توان گفت هدف این کتاب در واقع راهنمایی همه کسانی است که می‌خواهند به تحقیق و پژوهش در دنیای شگفت‌انگیز دانش زبان یا به اصطلاح زبان‌شناسی بپردازند.

ویراستار این اثر در بخش پیشگفتار خود به طور ساده و کامل به شرح اهداف و اهمیت کتاب و همچنین بخش‌های مختلف آن پرداخته است و لذا نیاز به تکرار بیش‌تر آن نیست جز ذکر چند نکته کوتاه که برآیندی است از آنچه که از ترجمه اثر به دست آمده است. پسندگان با خودداری آگاهانه از ارائه هر گونه مطالب حاشیه‌ای و ملال‌آور سعی کرده‌اند لب مطلب را به شیوه‌ای صریح و روان بیان کنند به نحوی که برای دانشجویان تازه‌وارد در این رشته ساده و دلچسب بود. برای مخاطبان باتجربه آن تکراری و خسته‌کننده نباشد. جامعیت در موضوعات اساسی، طرح مسائل اساسی و اصول مهم، ارائه مثال‌های قابل فهم و ملموس و همچنین به روز بودن مطالب نیز از دیگر ویژگی‌های قابل توجه این کتاب است. یکی دیگر از نقاط قوت این مجموعه را بخش منابع پیشنهادی برای مطالعه بیش‌تر می‌دانیم و به خوانندگان توصیه می‌کنیم که در صورت علاقه‌مندی به مباحث خاصی که توجه آن‌ها را جلب نموده است به مطالعه آن منابع بپردازند.

کتاب حاضر در سال ۱۳۹۵ ترجمه گردید و به عنوان منبع درسی در اختیار دانشجویان قرار گرفت اما به دلایلی چاپ آن تا به امروز به تأخیر افتاد. در این فاصله ویراست دوم این اثر نیز منتشر گردید که در آینده‌ای نه چندان دور ترجمه آن را نیز به دست خوانندگان خواهیم رساند. در برگردان اثر حاضر

سعی کرده‌ایم ترجمه‌ای تا حد امکان روان و سلیس از متن ارائه دهیم و متداول‌ترین عبارت‌ها و اصطلاحات رواج یافته زبان فارسی در حوزه زبان‌شناسی و سایر حوزه‌ها را به کار بریم. در مورد اصطلاحاتی (مانند "سه‌سوزی") که هنوز رواج پیدا نکرده‌اند و برای بسیاری از خوانندگان شناخته شده نیستند از پاورقی یادداشت مترجمان برای توضیح و شرح آن‌ها استفاده نمودیم و برای اصطلاحاتی که هنوز معادل فارسی برای آن‌ها وجود ندارد (مانند "بافت‌پذیری") برای اولین بار معادل فارسی برای آن‌ها پیشنهاد کردیم. همچنین باید خاطر نشان سازیم که در مواردی که با فرهنگ ما مطابقت نداشتند سعی کردیم با رعایت مسائل فرهنگی پیام نویسنده را بدون کم و کاست در اختیار خوانندگان فارسی‌زبان قرار دهیم. در خانه فرصت را غنیمت شمرده و بر خود فرض می‌دانیم تا از آقای دکتر حسین قراری که در ترجمه این اثر نقش بسزایی داشتند، آقای مهندس محسن روحی‌راد که در چاپ و به بار نشستن کتاب حاضر تلاش بسیار کردند، آقای محمد ایمانی که زحمت صفحه‌آرایی و طراحی جلد را بر عهده داشتند و نیز سرکار خانم منیژه پوروی به عنوان مدیر تولید تقدیر و تشکر نماییم.

در پایان امیدواریم که ترجمه حاضر مورد استفاده دانشجویان عزیز و علاقه‌مندان به زبان‌شناسی قرار گرفته و رضایت آن‌ها را جلب کرده باشد. مسلماً این ترجمه عاری از نقص و ایراد نیست؛ لذا از خوانندگان گرامی خواهشمندیم نظرات، پیشنهادها و انتقادات سازنده خود را از طریق پست الکترونیک reabdi@uma.ac.ir و ma.ghazari@gmail.com با ما در میان بگذارند.